

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

1972

7

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat körlevele

Belső használatra!

Kiadja: A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Bp. VI., Gorkij fasor 46-48.

Felelős szerkesztők: Dr. Dénes György és Székely Kinga
73/2320-MTESZ Házi Nyomda, Budapest

Készült: 650 példányban

A digitális változatot készítette: Dr. Nyerges Miklós, 2002.

- 1 -

SZAKBIZOTTSÁGAINK MUNKÁJÁRÓL

Bibliográfiai Szakbizottság jelentése
Biológiai Szakbizottság jelentése
Dokumentációs Szakbizottság jelentése
Kartográfiai Szakbizottság jelentése
Klimatológiai Szakbizottság jelentése
Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának jelentése
Őslénytani Szakbizottság jelentése
Ősrégészeti Szakbizottság jelentése
Vár-barlang Bizottság jelentése

BORSODI TERÜLETI OSZTÁLY MUNKÁJÁRÓL

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

Alba Regia barlangkutató csoport jelentése
Budapesti Sport Egyesület barlangkutató csoport jelentése
ÉPFU barlangkutató csoport jelentése
Ferencvárosi Természetbarát SK barlangkutató csoportjának jelentése
Ganz Mávag barlangkutató csoport jelentése
Kadic Ottokár barlangkutató csoport jelentése
Speleológia barlangkutató csoport jelentése
Tatabányai Szénbányák barlangkutató csoportjának jelentése
VITUKI-MEDOSZ-ERDÉRT barlangkutató csoport jelentése

Vörös Meteor Nautilus könnyűbúvár barlangkutató csoport jelentése
Vörös Meteor Diogenész barlangkutató csoport jelentése
Vörös Meteor Foton barlangkutató csoport jelentése
Vörös Meteor Vass Imre barlangkutató csoport jelentése
Vörös Meteor Tektonik barlangkutató csoport jelentése

A BIBLIOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ 1972. ÉVRŐL

A Bizottság tevékenysége az 1972. évben a szokásos könyvtárosi felvilágosításon és egy-két kisebb barlangi irodalmi összeállításon (Scerisoarai-jégbarlang irodalma stb.) kívül az alábbi munkákban merült ki:

- 1.) Eredménytelen nyomozás Földváry János: Speleologica Regni Hungarie, Trnava, 1732. c. munkája után (Bertalan – Schönviszky).
- 2.) A Remete-hegyi barlangokra vonatkozó irodalomjegyzék tisztázati példányának korrigálása. (Bertalan)
- 3.) Kadió Ottokár: A magyar karszthidrológiai irodalom ismertetése. Bp. 1953. és Leél-Őssy Sándor: Magyar karsztbibliográfia Bp. 1953. június c. munkák xerox-másolatban való megszerzése. (Bertalan)
- 4.) 1971. évi magyar barlangtani irodalom. Összeállítást végezte: Schönviszky, lektorálást végzi: Bertalan.
- 5.) Az eddig nyomtatásban megjelent magyar barlangi bibliográfia hiányainak pótlása. A gyűjtést Schönviszky és Bertalan külön végzi. A két gyűjtő anyagát csak az évkönyv szerkesztésének lezárási időpontjára egyesítik.

Schönviszky László

JELENTÉS AZ MKBT BIOLÓGIAI SZAKBIZOTTSÁGÁNAK 1972-ben VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL

A Szakbizottság zoológiai csoportja tovább folytatta az Alsóhegy 21 zombolyának faunisztikai és ökológiai feldolgozását. A bizottság titkára az elmúlt évben befejezte a hat éven át gyűjtött, nagy mennyiségű (sok ezer) állatnak a családokig történő meghatározását, illetve válogatását. Ugyancsak szétválogatta a Magas-tetői- (Alsó-hegy) és Béke-barlangban

gyűjtött anyagot. A részben feldolgozott anyagot továbbhatározásra specialistáknak adtuk ki. Sajnos a feldolgozás nem minden állatcsoportban biztosított, pedig az állatföldrajzi egységet képező alsó-hegyi-zsombolycsoport faunája nemzetközi viszonylatban is nagy érdeklődésre tarthat számot.

Hajdú Lajos botanikus az NDK-beli barlangok 1971-ben begyűjtött növényvilágát tanulmányozta. A Rübeland-i Hermanns és Baumanns Höhle lámpaflóráját mennyiségi szempontból megbecsülték, hogy mérhető legyen a vegetáció előretörése. A gyűjtött algák meghatározása folyamatban van. A moha- és páfrányfajokat dr. Boros Ádám határozta meg. A kivilágított barlangokban elburjánzó vegetáció elleni védekezésről a VI. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszuson számolnak be. Öröndetes, hogy a barlangi botanikusok csapata növekedett Orbán Sándor szakbiológus személyével, aki a barlangi moha- és zuzmó-flórával kíván foglalkozni.

Bajomi Dániel

- 4 -

A DOKUMENTÁCIÓS SZAKBIZOTTSÁG 1972. ÉVI JELENTÉSE

Az elmúlt év folyamán befejeződött a barlangkataszter tájegységeinek pontos körülhatárolása szövegesen és grafikusán is. A felkért lektorok véleményének figyelembe vétele után a tervezetet nyilvános vitaülés elé terjesztettük és újabb – minimális – módosítás után sajtó alá rendeztük és jelenleg közvetlenül megjelenés előtt áll.

A barlangkataszteri úrlap vezérlapjának tervezete is elkészült, melyet sokszorosítva szétesztogattunk és a hozzászólások figyelembe vételével átdolgoztunk. Az eddigiekben nagy ügybuzgalmat fejtett ki Kordos László, a Szakbizottság új előadója.

Főtitkárunk kölcsönös dokumentáció csere megállapodást kötött a Magyar Állami Földtani Intézettel, kiterjesztve régóta fennálló csereviszonyunkat a kéziratos anyagra is. Ennek keretében Társulatunk megkapta két Kadić-kézirat xerox-másolatát 20 és 60 oldal terjedelemben, Társulatunk pedig ígéretet tett arra, hogy barlangkataszteri adatgyűjtését fokozatosan megküldi a MÁFI-nak.

A barlangkataszteri munka ügyrendjének elkészítését, valamint a munka beindítását késleltette az Országos Természetvédelmi Hivatal átszervezése.

Szakbizottságunk vezetője elkészítette a jelentősebb bakonyi barlangok táblázatos áttekintését a székesfehérvári és veszprémi térképmagyarázók részére. Ennek érdekében terepmunkára is szükség volt, melyben Társulatunk tagjai (Maár Imre és Pék József) is részt vettek.

Dr. Bertalan Károly

1972-ben beérkezett terepi jelentések

Sorszám/beérkezés napja/kiállítás napja/jelentéskészítő/tárgy/megjegyzés

- 1./1972. XI. 4./1972. X. 20./Pék József/Gajavölgyi 2. sz. barlang/Bodajk
- 2./1972. XI. 4./1972. XII. 10./Pék József/Gajavölgyi 2. sz. barlang/Bodajk
- 3./1972. XI. 4./1972. X. 20./Pék József/Gajavölgyi 2. sz. barlang /Bodajk
- 4./1972. XI. 4./1972. IX. 11./Pék József/Csucshegyi kőfülke/Tihany
- 5./1972. XI. 4./1972. IX. 11./Pék József/Csucshegyi hévizes bg./Tihany (lencsealaku üreg
Hoffer 1943)
- 6./1972. XI. 4./1972. IX. 11./Pék József/Aranyház gejzirkup (ürege)/Tihany
- 7./1972. XII. 11./1972. XII. 11./Bertalan Károly/Csikvárágya-bg./Inota (Várpalotához csat.)
- 8./1972. XII. 11./1972. XI. 11./Bertalan Károly/diási Vadlánlik/Gyenesdiás
- 9./1972. XII. 11./1972. XII. 11./Bertalan Károly/Szentmihály-hegyi
sziklahasadék/Vonyarcvashegy

Dr. Bertalan Károly

A KARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG 1972. ÉVI JELENTÉSE

A Szakbizottság az év folyamán folytatta a kartográfiai adatgyűjtést. A társulat függőkompassát az Amfiteátrum-kőfejtő felmérése után huzamosabb időre a solymári Ördöglyuk-barlang felméréséhez adtuk ki és azt ellenőrizzük.

Egy-két esetben részt vettünk a szemlőhegyi és ferenchegyi barlangterület közelében építettő vállalatok részére adott szakvélemény elkészítésében.

Berczik Pál rendszerezte és leltározta a Társulat 25. és 75.000-es régi turista térképanyagát. Az év végén a térképezőmunkák és barlangtérképek nyilvántartását egészítettük ki a jelentésekből beérkezett, a folyóiratokban megjelent és a Társulat részére leadott anyaggal 1967-71-ig. Ez a gyűjtés jelentésünk időpontjában még vázlatos, a jövő év elején fogjuk a legépebb kiegészítést a társulati dokumentáció füzeteihez csatolni.

A Társulat térképtára hegységenként rendszerezve 1972. év végén:

Budapest, Budai-hegység, Pilis, Gerecse 48 db barlangtérkép

Vértes, Bakony, Balaton-felvidék 28 db
Bükk hegység, Észak-borsodi-karszt 44 db
Mecsek és egyéb területekről, műszaki térképek 14 db
Összesen:134 db

Ezen kívül kb. 50 db térkép, vázlat van a Szpeleológia, az Alba Regia és a Várostervezési kutatócsoportok jelentéseiben.

A részben pausz-anyagú térképek biztonságosan vannak tárolva, de állandó használatra így nem alkalmasak. Természetesen a Társulatban betekintésre, jegyzetelésre mindenkor rendelkezésre bocsátjuk az igénylőknek a térképeket.

Érdeklődő egyes kutatóknak a térképező módszer és felmérő gyakorlati problémákhoz sajnos csak néhány esetben adhattunk tanácsot.

Horváth János

JELENTÉS A BARLANGKLÍMA SZAKBIZOTTSÁG 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

1. A barlangklíma kutatások 1972-ben részben olyan alap kutatás jellegű tudományos anyaggyűjtésre terjedtek ki, amelyek a korábbi évekből áthúzódó sokéves barlang-meteorológiai megfigyelési sorozatok kialakítását jelentik (hőmérséklet, légnedvesség, légnyomási huzat radioaktivitás stb.), másrészt rövi-

- 7 -

debb kutatási időt igénylő tudományos problémák megoldása (pl. a különböző légköri frontok hatása a barlangok klímájára stb.), továbbá a műszerpark tökéletesítése újabb kutatási területek bővítéséhez.

A fenti kutatások részletes elemzése:

1/a. Az elmúlt években megindított tudományos megfigyelések folytatásaként Gádoros Miklós munkája révén folytattuk a „rádióaktivitás és klímaviszonyok összefüggésének” vizsgálatát. Ilyen jellegű mérések történtek a Budapest környéki barlangokban, a Vass Imre, az Abaligeti-barlangokban. A kutatásokat Gádoros Miklós kiterjesztette Ausztria és a Német Szövetségi Köztársaság néhány barlangjára is. Az eredményekről előadás hangzott el a Német Szövetségi Köztársaságban, Gádoros Miklós „Barlangi rádióaktivitás és annak összefüggései a klímával”.

1/b. A jósvafői Kutatóállomáson folytatódott a barlangklíma egyes elemeinek 10 évvel ezelőtt megkezdett mérése, a barlangban elhelyezett termográfok a hőmérséklet alakulásának a

folyamatos megfigyelését biztosították. Hasonló hosszú sorú meteorológiai adatgyűjtést végeztünk a budapesti Mátyás-barlangban (Thieme András), az Abaligeti-barlangban, a Tapolcai-tavasbarlangban (Balaton mellett) és alkalomszerűen a Baradla-barlangban.

1/c. Alkalomszerűen történtek huzat- és hőmérsékletmérések a Nászút-barlangban (Walkovszky A. – Szenthe I.). Ugyancsak Walkovszky vizsgálta a légáramlás napi menetét a Banán-zsombolyban és a függőleges hőmérsékleti gradiens napi menetét a Vecsembükk-zsomboly I (55 m-es) aknájában. Ugyanitt kísérlet történt a sziklafal hőmérsékletének mérésére (3 db hőmérő beépítése sziklafalba). A jósvafői Béke-barlangban bioklimatológiai jellegű vizsgálatok történtek (Dr. Takács S. orvos).

1/d. 1972-ben különböző típusú barlangokban (hévizes és hideg típus) vizsgáltuk a légköri frontok hatását a barlangok klímájára. Ennek megfelelően a különböző időjárási viszonyok mellett, különös tekintettel a frontok előtti, alatti és utáni helyzetekre rendszeres vizsgálatokat végeztünk a típusként kiválasztott barlangokban.

- 8 -

1/e. A barlangklíma vizsgálatokhoz szükséges sajátos műszerpark kialakítását segítette elő a Gádoros Miklós által történt rádióaktív sugárzást mérő műszer alapvető átépítése a barlangi használat követelményeinek megfelelően.

II. 1972-ben folytatódott az év során, illetve a korábbi években gyűjtött barlangklíma adatmennyiség tudományos rendezése és feldolgozása.

A lehetőségek keretein belül előadásokkal vettünk részt a Nemzetközi Speleoterápia Konferencián. A klimatológia tárgykörében elhangzott előadások a következők voltak:

1. A barlangok bejáratí szakaszának klímaviszonyai.
2. Bioklíma vizsgálatok a jósvafői Béke-barlangban.
3. A gyógybarlangok klímaviszonyainak komplex vizsgálata számítógépes feldolgozás segítségével.

Dr. Fodor István

JELENTÉS A NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK BIZOTTSÁGA 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az 1972. évben a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága követte kitűzött programját, szélesítette a Társulat könyv- és folyóiratcseréjét, részt vett nemzetközi konferencia szervezésében, támogatta a barlangkutató csoportok külföldi tanulmányútjait. A Bizottság

aktívái megszervezték a külföldi barlangkutatók magyarországi szakvezetését, előadásokat szerveztek, ahol külföldi szakemberek tájékoztatták tagságunkat eredményeikről.

Az elmúlt esztendőben megkezdtük az 1973. évben, a csehszlovákiai Olomoucban tartandó VI. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszuson való részvétel megszervezését, kapcsolatba léptünk annak szervező bizottságával, beszereztük az előzetes tájékoztató kiadványt és a jelentkezési lapokat eljuttattuk a tagsághoz. Tájé-

- 9 -

koztatónkban részletes ismertetést adtunk a készülő fontos eseményről. Társulatunk főtitkára előzetes tárgyalást folytatott a szlovák barlangkutatókkal esetleges kongresszus utáni aggteleki kirándulásról.

Az alábbiakban részletezzük a Bizottság elmúlt évi munkája keretében lezajlott eseményeket, tanulmányutakat.

- Áprilisban az NSZK Barlangkutató Társulatának 14 tagja látogatott hazánkba. Megtekintették az aggteleki és a budapesti barlangokat.
- Április hónapban vendégül láttuk D. N. Cournoyert, az USA Barlangkutató Társulatának titkárát. Vendégünk Aggtelekre, Tapolcára látogatott, megtekintette a budapesti barlangokat, vetített képes előadást tartott amerikai barlangokról.
- Áprilisban felkereste Társulatunkat a Tarnopoli Szpeleoklub vezetője, Jozef Zimels (Szovjetunió).
- Július 15. – augusztus 6. között a VITUKI csoport olaszországi tanulmányutat szervezett a Vezúv, Etna és Stromboli vulkánok és Dél-Olaszország barlangjai tanulmányozására. Eredményeikről előadásokban számoltak be.
- Júliusban a budapesti barlangokban biztosítottuk az NDK-beli Königsee-i barlangkutató csoport szakvezetését.
- Augusztus 5–26. között Gádoros Miklós vezetésével 8 fős csoport látogatott az NSZK-ba és Ausztriába, ahol a Salzburgi Alpokat és a Pegnitz környéki karszterületet tekintették meg. A csoport 5 tagja az NSZK kutatóival közös feltáró akcióban vett részt, 160 m mélységig hatoltak az RB/1. nevű barlangba.
- A kolozsvári barlangkutatók meghívására a VITUKI csoport 10 tagja vett részt a Bihar-hegységben a Fehér-kövek környékén rendezett feltáró táborban.
- Őslénytani Szakbizottságunk vezetője, dr. Jánossy Dénes nagy sikerű előadást tartott a Szovjetunióbeli Kisinyovban rendezett Nemzetközi Őslénytani Kongresszuson az esztramosi ásatások eredményeiről.

- 10 -

- A Vörös Meteor három csoportja, a Toldy, a Tektonik és a Központi Csoport erdélyi karszt-tanulmányutakat szervezett július és augusztus során.
- Az NDK barlangkutatóinak meghívására tanulmányúton járt Társulatunk főtitkára, dr. Dénes György a Thüringiai-erdő és Harz-hegység karsztvidékein szeptemberben.
- Bizottságunk tevékeny részt vállalt az elmúlt év szeptember 27. – október 1. között rendezett Nemzetközi Barlangterápiai Konferencia szervezésében és lebonyolításában. A konferencián számos külföldi résztvevő tartott értékes előadásokat és hallgatta meg a magyar eredményekről szóló beszámolókat. Erről részletes jelentést a Barlangterápia Szakbizottság nyújt be.
- Októberben Stan Ulfeldt vezetésével háromtagú kaliforniai csoport látogatott Magyarországra. Vendégeink megtekintették az aggteleki Baradla-barlangot, filmvetítést és vetített képes előadást tartottak a Társulat tagjai részére.

Dr. Kósa Attila

AZ ŐSLÉNYTANI SZAKBIZOTTSÁG 1972. ÉVI JELENTÉSE

1.) Kutatómunka

Őslénytani ásatást végzett a Bizottság a Társulat tagjainak részvételével 1972. július-augusztus hónapban 3 héten át a tornaszentandrászi Esztramos-hegyen. A munka eredményeképpen újabb nagy mennyiségű paleontológiai leletanyagot sikerült begyűjteni, amelynek feldolgozása folyamatban van.

2.) Megjelent dolgozatok

Dr. Jánossy Dénes: Middle pliocene Micovertebrate Fauna from the Osztramos Loc. 1. (Northern Hungary). – *Annales Historico-Naturales Musei Naturalis Hungarici*. Tomus 64. 1972. p. 27-52.

- 11 -

Dr. Jánossy Dénes: Ein kleiner Hystrix aus dem Altpleistozän der Fundstelle Osztramos 8. (Nordungarn). – *Vertebrata Hungarica*.

3.) Elhangzott referátumok

A Bizottság vezetője Kisinyovban előadást tartott az Osztramos 7. lelőhely anyagáról. Ennek alapján a plio-pleisztocén határának megállapítására alakult nemzetközi bizottság az itt előkerült lemming leletet – amely a legrégebbi Európában – a határ megvonására alkalmasnak fogadta el.

A Bizottság MKBT szakülésén vetített képekkel szemléltetve számolt be az esztramosi újabb lelőhelyekről és kutatási eredményekről.

Az esztramosi kutatótábort felkereső társulati tagok, illetve csoportok számára szakvezetést biztosított a Bizottság és a helyszínen tájékoztató szakelőadást tartott.

Dr. Jánossy Dénes

AZ ŐSRÉGÉSZETI SZAKBIZOTTSÁG 1972. ÉVI JELENTÉSE

1.) A Társulat miskolci vándorgyűlése alkalmával a Bizottság vezetője a további együttműködés lehetőségeiről konzultált a csoportok, különösen a Bükkben kutató miskolci csoportok vezetőivel és a miskolci Herman Ottó Múzeum régészeivel.

2.) Szinpetri községtől északra, a Csapás-tetői-barlangban a Vörös Meteor Vass Imre csoport a Herman Ottó Múzeum régészének szakvezetésével késő bronzkori emberi település nyomait tárta fel és térképezte a barlangot.

3.) A Bizottság egyeztetette a Tatabányai Bányász Barlangkutató Csoporttal a Szelim-barlangban 1973. évre tervezett ásatásának előkészületeit.

- 12 -

4.) A Bizottság vezetője egy munkatársával 4 hónapos szakmai tanulmányutat tett a Szovjetunióban. Ennek során részletesen áttanulmányozták a Moszkva és Leningrád múzeumaiban és akadémiai intézeteiben őrzött paleolit-leletanyagokat. Közép-Ázsiában az Üzbég, Tadzsik és Kirgiz Szovjetköztársaságokban felkeresték és a helyszínen tanulmányozták az összes régészeti jelentőségű barlangi lelőhelyeket. A Kaukázuson túl, Grúziában és Örményországban tanulmányozták a múzeumokban és intézetekben őrzött teljes paleolit-leletanyagot és felkerestek minden barlangi lelőhelyet. Személyesen is részt vettek a Jereván 1. sz. barlang moustérien kultúrát feltáró ásatásában. A Bizottság tagjai tanulmányútjuk során a legszámottevőbb szovjet szakemberekkel folytattak hasznos és gyümölcsöző szakmai konzultációkat.

5.) A Bizottság vezetője közreműködött annak a szakmai szempontból nagy jelentőségű döntésnek meghozatalában, hogy a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Régészeti Tanszékén ez évtől kezdve a hallgatóknak a paleolitikum tantárgyból nemcsak az előadásokat meghallgatniuk, de kötelezően vizsgázniuk is kell.

Dr. Gábori Miklós

JELENTÉS AZ MKBT VÁR-BARLANG BIZOTTSÁGÁNAK 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A Bizottság munkájának fő feladata az idegenforgalom bonyolítása és fejlesztése volt. A Vár-barlang látogatóinak havonkénti létszáma 1972-ben a következő volt:

Január	1827 (365)	Július	1724 (345)
Február	1584 (396)	Augusztus	2209 (552)
Március	1351 (338)	Szeptember	1927 (481)
Április	1652 (330)	Október	2204 (441)
Május	1107 (277)	November	1601 (400)
Június	1169 (299)	December	3460 (400)

- 13 -

A csonka decemberrel együtt összesen 18 842, hozzáadva még a hátralévő négy vasárnapot, átlagosan 300-300 fővel számítva, összesen 20 042 fő.

Ezzel szemben 1971. évben a barlangnak csak 16 788 látogatója volt.

1970. május 10-én kezdtük a nyomtatott jegyek árusítását és azóta 44 555 jegyet adtunk el.

A látogatók létszámának emelkedését a vasárnaponként kiakasztott plakátok és a TIT Műsorkalauzának hátlapján megjelenő hirdetések segítik elő. Ehhez a propagandához tartozik még az is, hogy az I. kerületi Hazafias Népfőnt, ill. I. kerületi Tanács kulturális programját tartalmazó Várkerület c. füzet is hirdeti a Vár-barlangot.

A barlang látogatóinak létszámát tovább növeli az egyre szépülő új barlangi világítás, amelynek egy része már elkészült. Új lámpa került a két középkori kőkapu fölé. Az esztramosi cseppköveket, a török-börtön mögötti kifalazatlan barlangtermet, az eddig sötétben álló kutat új, erősebb lámpa világítja meg, a Zsigmond-kori oszlopnál új lámpák teszik látványossá a szép gömbüstöket, magát az oszlopot és a járat vége felé további négy kürtőt.

Ezután folyamatosan készül el két kút vízalatti kivilágítása, a szalmacseppkövek, a Német-kút és a Ruszwurm alatti barlangrész reflektoros kivilágítása.

A barlang vezetők zöme, a felnőtt vezetőkön kívül, a Szabó József Geológiai Szakközépiskola tanulói közül kerül ki.

A barlangban egy-egy vasárnap 10-15 fő teljesít szolgálatot, azonban csak 6-8 fő a tényleges vezető, akik némi díjazásban is részesülnek. A többiek az idegenforgalom bonyolításában

segédkeznek. A vezetők és segítők végzik a takarítást, a barlang rendben tartását, plakátok kihelyezését és egyéb, a barlangban előadódó tennivalókat is.

A vezetés színvonala az országban több helyen meghallgatott hasonló jellegű vezetéseknél jobb, ezt a vendégkönyv magyar és külföldi bejegyzései is tanúsítják. A vezetés magyar nyelven történik, Barátosi József és Kálmán,

- 14 -

valamint Návay László német nyelven is tartanak vezetést. A külföldi látogató a barlangról német, angol, orosz, francia, szlovák, lengyel és spanyol nyelvű gépelt leírást kaphat, amelyet végigolvasva, a barlangot a magyar nyelvű vezetés mellett is meg tudja tekinteni.

Hétköznapi vezetés volt a Magyarhoni Földtani Társulat Általános Földtani Szakosztálya rendezésében, Barátosi József vezetésével. A Szabó József Geológiai Szakközépiskola első osztályos tanulói tanulmányi kirándulás keretében ismerkedtek meg a barlanggal.

A Magyar Filmgyártó Vállalat, a PVBP engedélyével, több produkciójában használta helyszíneként a barlangot. Ilyen volt a Nemzetközi Stúdió (II. 15) Nines idő (II. 31.) Tűzoltó u. 26. (X. 6; XI. 15; XII. 1-7.). A felvételekhez kéri a barlangi vezetők segítségét a stáb, a színészek és a statiszták mozgatásához, nehogy a barlangban eltévedjenek.

További tervek: a villanyszerelés befejezése, az első fogadó és kiállító terem újbóli megnyitása, a propaganda és idegennyelvű tájékoztatás fejlesztése.

Barátosi Kálmán

A BORSODI TERÜLETI OSZTÁLY 1972. ÉVI JELENTÉSE

1.) Május 23-24-én a Magyar Hidrológiai Társaság Borsodi Csoportjával közösen megrendeztük az „Ifjú hidrogeológusok találkozóját”. A kétnapos rendezvény tudományos szintű előadásokat tartottunk, majd másnap tanulmányi kiránduláson vettünk részt az ország különböző részeiből összesereglett fiatal szakemberekkel.

2.) Június 17-18-án megszerveztük és megrendeztük a hagyományos Barlangnapokat. Miskolc adott otthont két napon keresztül az ország különböző karszt-

- 15 -

és barlangkutatóinak. Az ünnepségen nyújtotta át dr. Láng Sándor, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat elnöke Gyenge Lajos barlangkutatóknak 20 éves munkássága elismeréséül a Vass Imre emléklakettet.

Ugyanakkor jelentette be Rózsa Kálmán, Miskolc megyei Város Tanácsának elnökhelyettese a Borsodi Területi Osztály felajánlását, hogy „minden évben, június harmadik vasárnapján a nagyközönség részére a Borsodi Területi Osztály egy túrát szervez, amit összekötnek a Bükkben lévő egyik hősi emlékmű megkoszorúzásával.”

Hangsúlyozta, hogy „jó szolgálatot tesznek ezen felajánlásukkal egyrészt azért, mert jelentős számban vannak be a természet szépségeinek megismerésébe eddig távol álló embereket is, másrészt ápolják munkásmozgalmi, történelmi múltunk szép hagyományait.”

Szeretnénk ezen felajánlásunknak az elkövetkezendő években minél jobban eleget tenni.

Ahhoz, hogy minden év június harmadik vasárnapján megrendezésre kerülő kirándulásunk minél nagyobb tömeget tudjon mozgósítani, megkerestük a Miskolc Megyei Város KISZ Bizottságát azzal, hogy a rendezvényt az elkövetkező időben közösen rendezzük meg.

Örömmel jelenthetem, hogy a felajánlásunkat a Városi KISZ Bizottságon pozitívan értékelték és elfogadták.

A hagyományossá váló tömegeket mozgósító bükki kirándulás és munkásmozgalmi emlékmű koszorúzás ezentúl közös rendezvényként szerepel. A Városi KISZ Bizottság is felvette éves munkaprogramjába.

A Barlangnap második napi programjaként bemutattuk a Bükk hegység legmélyebb aknabarlangját, a 220 m mély Istvánlápai-barlangot az összesereglett hazai barlangkutatóknak. Az Istvánlápai-barlangot több mint 10 évvel ezelőtt a Gyenge Lajos vezette Herman Ottó barlangkutató csoport fedezte fel. A barlang bemutatásához szükséges felszereléseket, a barlang biztonságos megtekintését, az újjászervezett Területi Osztályunk tudta csak biztosítani. Ezzel is bebizonyítottuk, hogy a szervezeten irányított munka vezethet csak eredményre.

Az országos barlangnapokat az Istvánlápai-barlang mellett létesített sátoztáborban hangulatos szalonna sütéssel egybekötött tábortúzzal zártuk.

A barlangnapok sikere az ország különböző részeiből érkezett köszönő levelekből mérhető le. Ezek alapján az utóbbi évek egyik legjobban szervezett és lebonyolított barlangnapját sikerült megrendeznünk, melyre méltán büszkék lehetünk.

3.) Augusztus elejétől kezdve a K-i Bükk karsztforrásainak komplex vizsgálatát tűztük ki célul. A munkából a Területi Osztály majdnem minden tagja kivette a részét. A megfigyelések oroszlánrészét azok a diákok és hallgatók végezték, akik nyári szabadidejüket áldozták fel a kutatás sikere érdekében. Ezzel is bizonyították, hogy a fiatalok hasznos és célszerű munkában szívesen részt vesznek, ha megfelelő szervezés előzi meg.

Feladatunk volt a Szinva- és a Garadna-völgy forrásainak vizsgálata, a hozzájuk tartozó vízgyűjtő területek lehatárolása, összefüggés vizsgálatok megállapítása és az esetleges szennyeződési területek (távolságok) tisztázása.

A feladatok elvégzéséhez ma még ritkán alkalmazott Lycopodium spórát használtunk. A spórákat különböző színűre festettük és különböző nyeletési helyeken helyeztük el. Nyomjelzésre használtunk még konyhasót is, amely a víz ion tartalmát változtatja meg. A megváltozott ionmennyiségű víz megmunkálására speciális elektromos műszereket állítottunk össze. Az elvégzett munka volumenére jellemző, hogy az általunk figyelt 13 forrásból óránként (éjjel-nappal) vettünk mintákat, amelyeket két laboratóriumban dolgoztunk fel. A laborvizsgálatokat a Területi Osztály tagjai – vegyészek, vegyészmérnökök és technikusok – végezték. A munkálatokat szeptember 15-én fejeztük be.

A laboratóriumi vizsgálatok befejezése után az adatok megfelelő szintű feldolgozása és tudományos értékelése megtörtént. Az elvégzett munkáról és annak eredményeiről 1973-ban előadások keretén belül ismertetéseket fogunk tartani.

4.) A Borsodi Területi Osztály munkájáról 1972. október 30-án a MTESZ titkári értekezletén számoltam be. Az osztály munkájának megvitatása után a beszá-

molót kiegészítésekkel az elnökség elfogadta és az 1972. április hóban újjáalakult Társulat létszámának 19 főről 90 főre való emelkedését elismeréssel vette tudomásul.

5.) 1972. november 14-én megtartott vezetőségi ülésünkön megvitattuk az 1972. évben végzett munkánkat és meghatároztuk az 1973. évi munkafeladatainkat. A Vezetőség döntése értelmében 1973-ban munkacsoportokon belül fogjuk folyamatosan végezni tudományos munkánkat.

6.) 1972. november 28-án került sor a „Lillafüredi Anna-források” szennyeződésének okai tanulmány társadalmi bírálatára a MTESZ Székházban. A tanulmány elkészítésében a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tagjai is részt vettek. Az elkészített tanulmány messzemenően elérte a célját, mivel a feltárt és felsorolt szennyező okokat a Miskolci

Vízművek – Fürdők és Csatornázási Vállalat megszüntette, ismét Miskolc város lakosságáé az Anna-források karsztvize.

7.) 1972. december 12-én rendeztük meg az évváró klubestünket. A klubestünkön Székely Kinga, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat szervezőtitkára tartott nagyon érdekes színes diaképekkel illusztrált előadást az 1972 nyarán Nyugat-Németországban megrendezett Nemzetközi Barlangtáborról. A sikeresnek mondható klubestünkön 67 tagtársunk vett részt.

F. Tóth Géza

- 18 -

JELENTÉS A MAGYAR HIDROLÓGIAI TÁRSASÁG KÖZÉPDUNÁNTÚLI CSOPORTJA „ALBA-REGIA” KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Kutatócsoportunk kis taglétszáma ellenére, az elmúlt évben is folytatta munkáját a Tési-fennsíkon, adatokat szolgáltatott az országos barlangkataszterhez; együttműködött más kutatócsoportokkal, és kirándulásokat, ismeretterjesztő előadásokat szervezett.

1. Az elmúlt évekhez hasonlóan folytattuk a feltáró kutatást a Tési-fennsíkon, elsősorban a Táblavölgyi-barlang bontásával foglalkoztunk, valamint néhány víznyelőnél is tettünk kísérletet a továbbjutásra, de ezek a próbálkozások sikertelennek mutatkoztak.

Nyári kutatótáborunk alatt a Táblavölgyi-barlang végén próbálkoztunk továbbjutni, ott, ahol az előző évben abbahagytuk. Egy kb. 4 m mély aknát hajtottunk le amit később betemettünk, és közelében egy vízszintes járat bontását kezdtük meg, de új járatba a tábor végig nem jutottunk.

Az őszi folyamán, a barlang másik végén sikerült egy szűk nyílás megtisztítása után egy függőleges aknába, majd annak az alján lévő törmelék eltávolítása után egy vízszintes járatba jutnunk. Ennek a járatnak a végén a törmeléket eltávolítottuk, de a jelenlegi vége a nyáron bontott kutatóakna közelében van.

2. Csoportunk részt vett az országos barlangkataszter előkészítő munkálataiban. A nyári folyamán több napon keresztül dr. Bertalan Károly társaságában jártuk a Bakony és a Balaton-felvidék barlangjait. Az elkészült térképeket és kataszteri lapokat dr. Bertalan Károly rendelkezésére bocsátottuk.

3. Az év folyamán kapcsolatba kerültünk a miskolci barlangkutatókkal és ebben az évben is együttműködtünk a pécsi barlangkutató csoporttal. A nyáron részt vettünk a pécsi csoport kutatótáborában, ahol a Vízfő-barlang-

ban létesítendő felszínalatti tározó gátjának építésében és a Szuhadokban lévő víznyelő bontásában segédkeztünk.

4. Az Országos Barlangnapon kívül, néhány kirándulást szerveztünk a budai barlangokba, és a Gömör-Tornai karsztra.

A barlangkutatás népszerűsítésének érdekében Székesfehérváron és vidéken is több előadást tartottunk.

Pék József

A BUDAPEST SPORT EGYESÜLET TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLY BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1972. ÉVI JELENTÉSE

A BSE barlangkutató csoportja Szabó László vezetésével 1972. első negyedévében a Remete-hegyen folytatta az elmúlt év sikeres feltárásait. A Szurdok-barlangból továbbra is értékes leletek kerültek napvilágra.

A barlang feltárás szempontjából érdekesnek ígérkező szakaszában sajnos a kitöltés keménysége és a levegő hiánya pillanatnyi technikai felkészültségünket meghaladta. Április hónapban a Magyar Nemzeti Múzeum Ásatási Bizottsága felkért bennünket, hogy további intézkedésig az ott folyó munkát szüntessük be.

Kérésüknek eleget tettünk, a Remete-hegyi munkálatokat felfüggesztettük.

Csoportunk az év folyamán két alkalommal sikeres mentést hajtott végre. Április 9-én a Remete-hegyi Hétlyuk-barlang 21 m-es aknájából mentett ki két fiatalembert, akik megfelelő felszerelés hiányában a mélybe zuhantak. Május 7-én a Róka-hegyi-barlang 34 m mély kürtőjéből mentettünk ki két kiránduló gyereket.

Az Országos Mentőszolgálat és a csoport együttműködésének köszönhető, hogy mindkét mentés sikeresen végződött és a könnyelmű barlanglátogatás nem követelt emberéletet.

Augusztusban csoportunk öt tagja részt vett a VITUKI Barlangkutató Csoport által szervezett Nagyoldali-zsomboly feltárásában.

Ősszel csoportunk több alkalommal szervezett tanulmányi- és munkatúrát a Bükk és Pilis hegység különböző barlangjaiba.

Az év második felében csoportunkat két nagy veszteség érte. Szeptember 13-án kutatótársunk, Szabó Lászlóné (szül. Tarnay Ilona) és november 23-án csoportvezetőnk Szabó László eltávozott közülünk. Emléküket megőrizzük és kegyelettel ápoljuk.

Az év végén a Báthory-barlangban szerveztünk téli tábort, ahol egy eldugult hévforrás tölcseért bontottuk ki. A munkálatokkal egy időben kiépítettük a villanyvilágítást a barlang távolabbi szakaszaiban és előkészületeket végeztünk a térképezésre.

Börcsök Péter

A III. KERÜLETI ÉPFU SE BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1972. ÉVI JELENTÉSE

Az elmúlt időszakban csoportunk tevékenysége két eltérő jellegű munkaterületen folyt:

I. A Baradla-barlang felső szintjének kutatásával kapcsolatosan feltárómunka, felmérések, megfigyelések, vízhozam-mérés, víznyelők és járatok összefüggés vizsgálata, terepbejárások és vízfestések.

II. A Baradla-barlang kutatástörténetének felderítése érdekében végzett történeti és levéltári kutatások, különös tekintettel a barlang Vaskapun túli része felfedezésének közelgő 150. évfordulójára.

- 21 -

Feltáró munka a Baradla Münnich-folyosóban levő munkahelyünkön.

A járat legmélyebb pontján sikerült a szűkületet annyira kitágítanunk, hogy bejuthattunk a Szivornya-járat felszálló ágába. Sajnos egy újabb szűkületig csak igen rövid szakasz vezetett el. A bontás nélkül járható rész mintegy 3-4 m. Az újabb szűkületig ez 2 és fél méter magasságkülönbséget jelent. A szűkület becsült hossza kb. 3 m. Előfordulhat, – de ezt határozottan nem állíthatjuk – hogy ez a szűkület a felszálló ág végét jelző és az innenső oldalról lényegesen nagyobb térfogatú víztárolójának aljába torkollik. (Az átfolyás intenzitásából következtetve a túloldali víztárolónak lényegesen nagyobb térfogatúnak kell lennie.)

A rendkívül száraz időjárás következtében tervezett vízfestéseink mindenütt, így e járatra vonatkozóan is elmaradtak.

Az 1972. év telén észleltük, hogy a barlangban a levegő alig mozog, a légcseréje igen csekély, a széndioxid-tartalom pedig elég magas volt; ezért a légzés igen nehéz, a mozgás fárasztó volt. Ennek ellenére a Münnich úton tiszta, friss levegő fogadott. A barlangban jelentős légcserét kizárólag itt észleltünk. Megfigyeléseink szerint a Münnich út másik víztároló gödre és az általunk bontott járat között a következő összefüggések észlelhetők:

- Mindkét víztároló egyidejűleg üres;
- A 2. sz. víztároló (az általunk bontott) megtelt és folyik, az 1. sz. üres;
- Mindkét víztároló megtelt, a 2. sz. folyik;
- Mindkét víztároló folyik.

Olyan eset nem fordult elő, hogy az 1. sz. víztároló aktivitása idején a 2. sz. víztároló ne működjék. Ebből nyilvánvaló, hogy amennyiben a két tároló között összefüggés – egyáltalán – van, úgy az semmi esetre sem az 1. sz.-től a 2. sz. irányába áll fenn, hanem ez esetben egy közös járatból eredő két külön vízfolyásról van szó. Az sem állhat fenn, hogy a víz a 2. sz. tárolóból folyik az 1. sz. felé, miután ez utóbbi lényegesen magasabban fekszik.

- 22 -

A 2. sz. víztároló hozamának állandósága mind a vízhozam, mind az átfolyási sebesség tekintetében egyidejűleg kizárja azt is, hogy ez a járat valamely vízfolyás végpontjaként szerepeljen. Ebben az esetben ugyanis a beömlő víztől függően vagy a vízsebesség, vagy a vízmennyiség változó eredményt mutatna. Erre a vízfolyásra jellemző, hogy az innenső oldalon lévő víztároló tükre mindenkor teljesen nyugodt, benne a nagyobb víznyomásból eredő burjánzásnak nyoma sincs.

E megfigyelések alapján egyre inkább arra a következtetésre kell jutnunk, hogy az a két víztároló a hozzájuk tartozó járatokkal egy rájuk nézve oldalirányú vízfolyás túlfolyóiként működnek, ahol a vízfolyás megindulásához bizonyos minimális vízmennyiségre van szükség, meghatározott mennyiség felett pedig az átfolyó víznek más irányba van elvezetési lehetősége.

1971–72 telén kis mértékű vízfolyásnál -5°C külső hőmérséklet mellett 13:40 órától 14:36 óráig ellenőriztük a Baradla vízfolyásainak hőmérsékletét, és a következő értékeket kaptunk:

Acheron 1. sz. híd $1,2^{\circ}\text{C}$; Teknősbéka $1,3^{\circ}\text{C}$; Munkatáró 1. sz. híd $1,4^{\circ}\text{C}$; Styx a Pódiumnál $6,5^{\circ}\text{C}$; Styx-Acheron összefolyásnál $4,5^{\circ}\text{C}$; Styx-Acheron a zsilipnél $5,1^{\circ}\text{C}$; Styx-Acheron a Mórea hegyénél $5,2^{\circ}\text{C}$; Münnich úti vízfolyás $10,1^{\circ}\text{C}$.

A Münnich úti vízfolyás hozama $2,5$ liter/sec, sebessége $0,25$ m/sec volt. Abból, hogy míg a Styx vize több kilométeres, földalatti út után is csupán $6,5^{\circ}\text{C}$ hőmérsékletű volt, ugyanakkor a Münnich úti járat vizében $10,1^{\circ}\text{C}$ -t mértünk, ez utóbbinál arra lehet következtetni, hogy

viszonylag nem nagyméretű, de jelentős földalatti utat megtevő vízfolyásról van szó. Az sincs kizárva, hogy a Domicá-barlanggal hidrológiai összeköttetésben áll.

Szükségesnek látszott tehát a Domicá-barlang megvizsgálása ebből a szempontból. 1972. januárban a BM Határőrség engedélyével átmentünk Szlovákiában, és a barlang akkori megbízott igazgatójával, Lőrincz Dezsővel megbeszélést folytattunk. Meglepetésünkre kiderült, hogy a szlovák kutatók is hasonló következtetésre jutottak. Az előző évben a Klenotnica felső szintű

- 23 -

folyosójában a talajon egy helyen megrogyott az agyagfenék, melyet ők a medertisztításhoz használatos vízágyúval megpróbáltak megnyitni. Ez ugyan nem sikerült, de meglepve észlelték, hogy ennek a berogyásnak a vízelvező képessége korlátlan. Ezután végig figyelemmel kísérték a Styx medrét, de a Klenotnicánál beömlő víz sem akkor, sem napok múlva a főágban nem jelentkezett. Ebből, tőlünk függetlenül, ők is arra a következtetésre jutottak, hogy a Domicának valószínűleg létezik egy, a Baradla irányába vezető felsőszintű járata. A Münnich úti vízjáratról nem tudtak. Megnéztük a Klenotnica folyosóját, melynek morfológiája meglepő hasonlatosságot mutat a Münnich útéval. Korát tekintve vele egyidősnek látszik. Megállapítottuk, hogy 1972 nyarán a vízágyús kísérletet, ezúttal festéssel egybekötve közösen megismételjük. Sajnos az idei száraz időjárás ezt is megakadályozta, így ezt majd a következőkben kell elvégezni.

Tekintve, hogy 1970-ben a Zomborlyuk megfestése során a festett víz a Törökmecset-ágon nem érkezett be a barlangba, 1972. januárban a Törökmecset-ág belsejében sűrű füstöt kibocsátó, de nem szennyező anyaggal, huzatfestéssel ellenőriztük a fluoresceines festés eredményeit. Annak ellenére, hogy a nagy hőkülönbség miatt élénk kifelé tartó huzat uralkodott a Törökmecset-ágban, és a füst rendkívül rövid idő alatt tűnt el, a füst a Zomborlyuk-nyelőnél nem jelentkezett.

Szándékunk az, hogy kedvező időjárás esetén, nyelő-működésnél még egy festést végzünk a Zomborlyuknál és amennyiben ez sem vezet eredményre, úgy gondoljuk, nem szorul további bizonyításra, hogy a Zomborlyuk nem a Törökmecset-ág, legalábbis nem elsősorban a Törökmecset-ág víznyelője.

II. A barlang kutatástörténetével kapcsolatos tevékenységünk lényege Farkas Jánosnak, a Karszt és Barlang c. folyóiratban, valamint a Bányászati Lapokban megjelent cikkek alapján megismert kutatónak munkáját és valóságos személyét illető kutatások végzése.

Előrebocsátva azt, hogy a térképet és annak kutatástörténeti értékeit természetesen nem befolyásolja az a tény, hogy annak készítői: Sartory és Farkas

személyére vonatkozó adatok és következtetések helytállóak-e, vagy sem. A térképnek azonban elveszett, illetve jelenleg ismeretlen helyen lappang az igen lényeges kísérő-szövege, a hozzá tartozó leírás, melyből kiderülhetne hitelt érdemlően, hogy a barlangot meddig ábrázolja, melyek azok az objektumok, melyeket a térképen csak szám jelöl, s végül esetleg a barlangban járt „két ánglus”-ra nézve is felvilágosítást adhat. Nem elhanyagolható lehetőség a leírás fellelésére, hogy az esetleg a Farkas család valamely ma élő leszármazottjánál található, a „családi lomtárban”. Ahhoz azonban, hogy az ország tengernyi Farkas családja között eligazodhassunk, hogy a valódit megtalálhassuk, már elengedhetetlenül tudni kell, melyik Farkas családról van szó tulajdonképpen.

E témakörben folytatott kutatásaink külön cikk témáját adják, itt csupán rövid összefoglalást kívánunk adni a munka eredményeiről. Közel kétévi munkába került, míg a lehetséges megoldások között a ténylegest, a valóságost megtaláltuk.

Röviden összefoglalva tehát:

Farkas János nem azonos Wolf Jánossal, sem annak fiával, sem az egri főbíróval, végül az egri főbíró sem azonos Wolf János fiával. Farkas a Nagycapornaki és Dörgései Farkas család tagja, mely a Dunántúlról származott a Gömör megyei Szilicére és Horkára. A család egyik ága az ő révén Egerbe és környékére, másik ága házasság útján Szuhaforra került. Ez utóbbi ágnak ma is élő leszármazottai közül Dörgései Farkas Sándor elvált feleségével tudunk találkozni, kinek állapota azonban sajnos nem adott lehetőséget komolyabb tudakozódásra. Mindenesetre a család eredetére tőle kaptunk felvilágosítást.

Farkasnak Egerben töltött éveire nézve sok segítséget kaptunk dr. Sugár Istvántól, az EÁL munkatársától. Így megtudtuk, hogy Farkas János bírót 1786 derekán váltották csak le tisztségéből, és hogy a mi Farkas Jánosunk már 1780-tól 83-ig „deák” volt a püspöki prefektúrán, 1784-től pedig a püspök „épitettője” lévén az időpontok kizárják az azonosságot.

Farkas János nem Egerben született, de ott házasodott, így születési dátumát a házassági anyakönyvi bejegyzés alapján pontosan meg lehet állapítani: 1755 vége, vagy 56 eleje. Hogy a család nem egri, arra nézve maga az általa vezetett építési napló ad felvilágosítást, mikor édesapja halála okából 1789. nov. 29-én engedélyt kért az elutazásra, hogy „özvegy anyám és két árvái” helyett az ügyeket, s a temetést intézhesse, s hogy ezért „hazámba elutazhassam”.

Legfontosabb e családkutatás során az volt, hogy megállapítást nyert: öt gyermeke közül elsőszülött leánya, Mária Karolina Polyxena 1843-ig levelezésben állt Jankovich IV.

Miklóssal, s így elképzelhető, hogy a leírás az ő révén került Jankovich Miklóshoz, s lehetséges, hogy Jankovich az a bizonyos „névtelen”, aki a Magyar Hírmondó 1802. évi sokszor idézett cikkében szerepel. Már meg is kezdtük a Jankovich-hagyaték irat-anyagának átnézését, ezúttal nem címek után indulva el, mert nagyon valószínű: a leírás más anyagokkal egybefogva, egybekötve található, s ezért nem lehet katalógusokban nyomára bukkanni.

Végül még egyszer annyit: túl azon, hogy a család kilétének ismeretében esetleg megtalálhatjuk a kézirat egy kallódó példányát, nekünk, mai barlangkutatóknak egyébként is kötelességünk hogy legalább a barlang Vaskapun túli része felfedezésének 150. évfordulója alkalmából Vass Imre mellett az igazi, a valóságos Farkas Jánost is ünnepelhessük, s róla is megemlékezzünk.

Kovács Györgyné

A FERENCVÁROSI TERMÉSZETBARÁT SPORTKÖR BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1972. ÉVI JELENTÉSE

Kutatócsoportunk aktív tagjainak száma az utóbbi évek folyamán nagyon lecsökkent, és ezeket a gyakorlott kutatókat újakkal pótolni eddig nem tudtuk.

- 26 -

Legképzettebb társaink a csoportterveket igen meghaladó, nagyszabású külföldi kutató és tanulmányutakon vesznek részt, és ezek lebonyolítása, kiértékelése további idejüket is igénybe veszi.

Néhányan huzamosabb külföldi munka miatt maradnak el, mások, idősebbek abbahagyták az aktív barlangkutató tevékenységet. Ez a mind nagyobb létszámhiány erősen meglátszik csoportunk utóbbi egyéves eredményén. A befejezett jelentősebb vállalkozások inkább egyes kutatók többévi munkájának eredményei.

1972. III. hónapban a Solymári-csoport Hartig Miklós vezetésével megkezdte az Ördöglyuk-barlang térképezését.

Egy-két alkalommal az Óbudai Kinizsi kutatóival és más természetjárókkal folytattuk a Szemlőhegyi-barlang Agyagos-termében a bontási munkákat. A Kinizsi kutatóinak sikerült átjutni az Óriás-terem felső járatába. A későbbiek folyamán így a munkahely megközelítését, a közlekedést egyszerűbben megoldhatjuk.

Az év közepétől a BEAC kutatói is bekapcsolódtak az Agyagos-terem munkálataiba.

Közösen vettünk részt a miskolci Barlangnapon is.

Égerszög-teresztenyei táborunkat szintén közös vállalkozásként bonyolítottuk.

Sajnos a Veszettárpás-aknájában a kétévi omlás után további munkát már nem végezhattünk. Kutatóink a mély aknát biztonságosan lefedték, lezárták. A továbbkutatást ezen a munkahelyen a csoport megerősödése esetén folytathatjuk. A Szabadság-barlangban a 400 méternél próbaszelvényt bontottunk, mely járat a Pokol-szakaszban már ismert és felmért szerkezethez hasonlóknak mutatkozik.

Ezután a csoport áttelepült Szinpetri környékére, és a Bolyamér-forrás közelében épített fel újabb tábor. A tábor további ideje alatt a forrástól ÉK-re kb. 40 méterre, 30 méterrel magasabb szinten, egy lepusztult barlang rókalyukszerű kürtőjében 10 m mélységig sikerült bejutnunk.

- 27 -

Az év folyamán sajtó alá rendeztük a Szurdok-völgy felmérésének anyagát a Hétlyuk-rendszer térképével együtt.

Fiatalkutatóink tanulmányi és sportcéllal a jelentősebb borsodi és pilisi barlangokat járták be.

Geológiai-geográfiai tárgyú nagy külföldi vállalkozáson, az olaszországi vulkán-expedícióban Csekő Árpád tagtársunk vett részt.

Dr. Balázs Dénes eddig beérkezett jelentései szerint a Fülöp-szigetek és Új-Guinea karsztjait már tanulmányozta, az év végét egy ausztráliai régi kutatótársunknál tölti.

Csoportunk egy Szemlőhegyi kutatómunkával és XII. 23-án egy solymári éjszakai térképezőműszakkal zárta az évet.

Horváth János

A GANZ-MÁVAG SE SZILVÁSSY ANDOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT MUNKÁJA AZ 1972. ÉVBEN

Csoportunk egyik hagyományos munkaterülete a Ferenc-hegyi-barlang. Itt a hétvégeken dolgozik csoportunk átlagban 8-10 személy részvételével. Ebben az évben a barlang ún. Új szakaszában végeztünk több ponton bontásokat. Több eredménytelen kísérletezés után két helyen is továbbjutottak kutatóink. A barlang Délnyugati IV. számú főhasadékából nyílik az egyik feltárt szakasz, melynek hossza 185 méter. Két nagyobb méretű folyosóból áll. Az általunk 7. és 8. számú főhasadéknak elnevezett szakaszok átlagos szélessége 1,30-1,60 méter, mintegy 8-12 m magasak. A 7. számú főhasadékból keleti irányban indul el egy közel

20 m-es mellékhasadék, amelynek végén omlás zárta el előlünk a továbbjutást. Ez év januárjában megkíséreltük az áthatolást és túljutottunk az apró kövek halmazából álló omladék tetején. A túlsó oldalon

- 28 -

a járat nagy teremben folytatódott, amelyből két hasadék indult 90°-os szétválásban. Az egyik hasadék végét 12 méter előrehaladás után minden oldalról szálkőzet határolta. A másik hasadék végén bontás közben megindult az omladék, ezért a munkát életveszély miatt azonnal abbahagytuk. Ez az intézkedés helyesnek bizonyult, mert nem sokkal kijövetelünk után az egész teremboltozat beomlott, sőt a bevezető folyosószakaszon is megindult az omlás. Következtetéseink szerint kutatásainkkal eljutottunk arra a területre, ahol egy nagy törés határolja a Ferenchegy- és Szemlőhegyi-barlang közötti területet. A feltáró munkákat ezen a szakaszon beszüntettük.

Másodikreményteljes szakasz a IV. sz. főhasadék végén az ún. Elefánt felső szakaszán található, egy délnyugati irányban húzódó, kb. 20 m hosszú, omlással lezárt folyosószakasz, amelynek továbbbontási munkálatait balesetveszély miatt ugyancsak kénytelenek voltunk felfüggeszteni.

A csoport második munkaterülete a Tornaszentandrás határában lévő Esztramos-hegyben húzódó Rákóczi-barlang. Ebben a barlangban a Delfin Búvár Klub könnyű búváraival az 1. sz. és 2. sz. tóban vízalatti feltáró munkákat folytattunk. A merülések megkönnyítésére tavaszi táborunkban, áprilisban, a tó felszínén egy indítóállványt ácsoltunk. A barlang hátsó ún. surranós szakaszán a hosszú tóban egy szűkületen keresztül jutva kutatóink eljutottak a barlang eddig be nem járt részébe és feltérképezték azt. Feltételezzük, hogy a tó ezen szakasza összefüggésben van az Öreg-barlang 2. sz. kötélhágcsós tavával. Augusztusban 1 hónapos, már hagyományosnak mondható munkatábort szerveztünk a Rákóczi-barlang további feltárására és vizsgálatára. Kutatóink nehéz sziklamászással több új barlangszakaszt fedeztek fel.

A csoport harmadik kutatási területe a Sály község határában lévő Latorúti Vízfő közelében található. Ezen forrás közelében kutatóink a régi forrászáda kibontásával behatoltak az eltömődött forrásbarlang üregeibe, és azt 20 m hosszúságban járhatóvá tették. A forrásüregben folyó feltáró munkát nagy mértékben gátolja a kutatás közben a járat rossz szellőzése miatt felgyülemelő szén-dioxid.

- 29 -

1972-ben felkerestük a tapolcai Tavas-barlangot is és gyűjtöttük bibliográfiai anyagait.

Az Esztramosi barlangüregek lezárásával kapcsolatban több tárgyalást folytattunk a mészkőbánya vezetőivel. Megbeszéléseink azonban anyag és szállítási nehézségek miatt nem jártak eredménnyel. A nyár folyamán a barlang surranós szakasza lezárásra került, azonban a régi barlang lezárását megoldani nem tudtuk, pedig ez okozza a legnagyobb problémát. A bánya dolgozói és idegen, magukat barlangkutatóknak nevező egyének behatolnak a barlangba, annak védeltségét érdeklő képződményeit vandál módra pusztítják és elszállítják. Ez ellen csoportunk tagjai semmit nem tudnak tenni miután a barlang lakóhelyüktől távol esik, a bánya vezetősége pedig a barlang megvédését nem tudja biztosítani.

Csoportunk két tagja Kertész Tamás és Murinai József egy hónapos tanulmányúton vettek részt Jugoszláviában, ahol tanulmányozták a Juliai-karszt tájait, nevezetesebb barlangjait és felszíni karsztformáit.

Murinai József

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A DOROGI JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI KÖZPONT KADIĆ OTTOKÁR BARLANGKUTATÓ SZAKKÖRÉNEK 1972. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Az 1972. év folyamán hagyományosan a Strázsa-barlang további feltárását terveztük. Azonban a feltáró kutatást akadályozta, hogy energiánk jelentős részét ebben az évben is a barlangok megvédésére kellett fordítani.

Munkálataink:

I. A Sátorkő-pusztai barlangban folytattuk az öltöző-raktárhelyiségünk berendezésének felújítását, a szerszámaink karbantartását. A barlangjáratok tisztítási és lépcső-karbantartási munkáit folyamatosan végeztük.

- 30 -

A fenti tevékenység során kétszeresen átfestettük a barlang bejáratát vasajtóját.

Az év közepén további munkát adott, hogy a rácsablak falazatát körben mintegy félméteres körzetben megbontották. Behatolni ugyan nem sikerült az illegális látogatóknak, azonban hosszadalmas munkát adott a cementhabarccsal történő újralfalazás.

A munkálatokat 10 munkanapon 78 fővel, 321 óra alatt végeztük el.

II. A Strázsa-barlangnál az előző évben történt vasajtó beépítésének nyomán a vasutat át kellett építeni, kénytelenek voltunk lesüllyeszteni. A beépítés után a vasajtó mögött és előtte lévő sok törmeléket is ki kellett szállítani. Ezek után az ajtó előterében még egy védőfalat

kellett felfalazni, mintegy 1,5 m hosszban és 1,2 m magasságban, hogy ezzel is védjük az ajtó falazatát az esetleges kibontás ellen.

Itt 21 munkanapon 201 fővel 858 órát dolgozott csoportunk, és közben 28 m³ törmelékot szállítottunk ki.

Egyéb tevékenységük:

Az év folyamán a látogatók csoportosan – mintegy 300-an – 18 alkalommal keresték fel barlangjainkat. A látogatóknak szakszerű vezetéssel mutattuk be gazdagon díszített gipsz- és aragonit barlangjainkat.

A dorogi és tokodi bányabeli különleges hasadékbarlangokba 2 alkalommal mintegy 30 fő érdeklődőt vezettünk, többségükben budapesti barlangkutatót. Barlangi túrákat tettünk – a fiatal kutatóink ismeretének bővítésére – a klastrompusztai Leány- és Legény-barlangba, a Solymári- és Szoplaki Ördöglyuk-barlangokban.

Csoportunk 7 fővel részt vett júniusban a B.T.O. által szervezett országos barlangnapon.

Október hónap végén bekapcsolódtunk a hagyományos Természettudományos hét rendezvényeibe, melyet a Tatai Művelődési Központ rendezett. Tatán

- 31 -

a Művelődési Központban létrehozták a barlangi, főleg hévizes eredetű ásványok állandó múzeumi kiállítását, amelyhez mi is tekintélyes ásványanyaggal járultunk hozzá, átadva az évtizedes gyűjtésünk legszebb darabjait. A múzeumi kiállítás megnyitásán is részt vettünk.

Dorogon – október 30-án – bemutattuk az érdeklődőknek az újabb Strázsa-barlangban a csodálatos kristályképződményeket, majd a nap nagy figyelemmel kísért film- és diavetítéssel folytatódott.

Meg kell emlékeznünk a húsvét hétfőn éjjel végrehajtott mentési akciónkról is. Sok híradási és jármű nehézségtől kísérve sikerült a klastrompusztai Legény-barlang Sárlyuk nevű részének aljáról kihozni egy már 30 órája bent maradt budapesti természetjáró nőt, aki szerencsére baj és betegség nélkül vészelt át a nem mindennapos megpróbáltatást, a sötétséget, hideget és nedvességet.

A mentésben résztvevők közül 2 főt a Vöröskereszt Országos Elnöksége „Kiváló segélynyújtó” kitüntetésben részesítette.

Benedek Endre

JELENTÉS A SZPELEOLÓGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A Szpeleológia barlangkutató csoport 1969-ben alakult meg a Kevélycsoport barlangtani és kataszteri feldolgozására. E munka terepi részének elvégzése után a létszám megcsappant, de újabb téma és kutatási terület kialakulása után a csoport létszámát ismét igyekszünk fejleszteni. Így 1972 nyarán munkánkat más kutatókkal együttműködve végeztük.

Az Osztramos (Esztramos) őslénytani ásatásaihoz kapcsolódva befejeződtek a négy évig tartó barlangkataszterezési, hegység szerkezeti és barlang-

- 32 -

genetikai vizsgálatok. Ezek szerint az Osztramoson a következő barlangok vannak, ill. voltak:

1. Az Osztramoson 380 m-es eredeti csúcsa alatt nyílt, lefejtették.
2. Osztramos felső 1. sz. barlang A XII-es bányarészben nyíló védelem alatt álló barlang. A bánya ÉK-i falában 1968-ban megnyílt és 1970-ben lerobbantott kb. 100 m hosszú üreg.
3. Osztramos felső 3. sz. barlang. Az előzőtől É-ra kb. 30 m-re nyílt, 25 m hosszú volt. 1970-ben lerobbantották.
5. Osztramos felső 4. sz. barlang, a IX-es bányarész D-i falán hosszában feltárt barlang roncsa.
6. Osztramos felső 5. sz. barlang. A IX-es bányarész D-i falának legvégén nyíló, kb. 18 m hosszú barlang.
7. Osztramos felső 6. sz. barlang. A XII-es bányarész ÉK-i falának tövében nyílt meg 1970 novemberében. Végén gazdag gerinces faunát tartalmazó hasadékot keresztezett. 1971-ben lerobbantották.
8. Gerinc-barlang. Az Osztramos Bódvarákóra tartó gerincén 345 m magasságban nyíló 20 m hosszú barlang.
9. Osztramos 1-es szint barlangja. Az 1-es bányaszinten (277 m) a sikló mögött nyíló táró 12 m magas barlangtermet metsz.
10. Bódvarákói barlang. Az Osztramos Bódvarákó felé tartó letörésének alján 250 m magasan nyílik, 12 m hosszú.
11. Keresztes barlang. Az Osztramos É-i oldalán a bányahányó területén lévő kereszt fölött a hegyoldalban 200 m magasságban nyílik. 15 m hosszú.
12. Rákóczi barlangcsoport 1. sz. barlang.
13. Rákóczi barlangcsoport 2. sz. barlang.

Tornaszentandráson a régi templom dombjának aljában a kereszt alatti mélyedés egy beszakadt barlangterem maradványa, a felszínen cseppkövek látszanak.

A hegyszerszerkezeti, ill. barlanggenetikai vizsgálatok rendkívül érdekes eredményeket szolgáltatottak, de ezekről külön szakülésem szeretnék beszám-

- 33 -

olni. Feltétlenül meg kell jegyezni, hogy a Természettudományi Múzeum gerinces őslénytanai ásatásai, valamint az aktív bányaművelés nélkül ezeket a kérdéseket nem lehetett volna tisztázni.

Csoportunk másik témája a holocén gerinces faunájának vizsgálata, elsősorban a kisemlősök figyelembevételével. A Bükk hegységben és Jósvalfő környékén vettünk a barlangok kitöltéseiből mintát. A Bükkben a Kiskőhíti-zombolyból a Vörös Meteor Foton csoportjának segítségével vett mintákban három fauna fázist lehet elkülöníteni. Jósvalfőn a VITUKI barlangkutatói segítségével a Nagyoldali-zombolyból, Vass Imre-barlang tárójából, a Tücsök-lyukból két helyről, a Baradla-barlangból és a feltételezett Ciprus-barlang kutatóaknájából kerültek elő maradványok.

Kordos László

BESZÁMOLÓ A TATABÁNYAI SZÉNÁNYÁK BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Barlangkutató csoportunk 1972. évben feltáró kutatást a Gerecse hegység déli részén végzett. Az év első napjaiban a kutatást az 1971-ben már részben feltárt 7-es sz. víznyelőnél folytattuk, majd 1972 márciusában a 9-es sz. víznyelő kutatását kezdtük el.

A 7-es sz. víznyelő ismertetése:

A nyelő az év legnagyobb részében inaktív, csak igen nagy záporok esetén működhet. Négyszög alakú szája a beomlás ellen ácsolattal biztosított. A nyílás lefelé fokozatosan bővül, pár méter után már másfél, 2 méter átmérőjű, 9-10 méternél meredek, szűk kürtő található, 5-6 m hosszúságban. 16 m mélységben kisebb padka található, 16 m-től kezdve déli oldalon teljesen függőleges, az agyagos padkától fából ácsolt létra 25 m mélységben

- 34 -

ért talajt. A vető mentén kialakult hasadék 14 m hosszú, 3 m széles, 15 m magas. Az ÉK felé lejtősödő termet törmelékhalmoz, az alsó részét agyag tölti ki. 1972 évben próbabontással mintegy 3 m-t haladtunk előre, de további kutatást a hiányos felszerelés és a kis létszám akadályozta.

1972 márciusában a csoport létszáma 8 fővel megnövekedett, és ez lehetővé tette a 9-es sz. víznyelő kibontását.

A 9-es víznyelő a Kisréti vadászháztól kb. 250 m-re 300 m tengerszint feletti magasságban Alsógalla irányában található.

Kezdetben a kutatást 2 ponton határoztuk meg. A kis távolságban lévő 2 nyelő nem egy szinten található, feltételezhető volt, hogy az alsó szint csak a későbbiek folyamán, mint rányelő alakult ki. A felső szinten végzett próbakutatás is indokolta a két nyelő összefüggését. Így a felső nyelő bontását időszakosan felfüggesztettük, és hozzáláttunk az alsó szint kutatásához.

A laza törmelékes talaj gyors előrehaladást ígért. Azonos 1 m-es mélységben asztal nagyságú sziklák nehezítették a továbbhaladást. A felszíntől 4 m mélységben behatoltunk egy 7 m hosszú, 2 m széles hasadékterembe. Iránya megegyezett a felső szinten található 1. sz. víznyelő irányával.

A 9-es sz. víznyelő kutatását fogjuk.

A csoport tagjai részt vettek a Kisréti Vadászház felújításában, ennek fejében a Vértesi Erdőgazdaság 1 szobát biztosított a kutató csoportunk tagjai számára.

A csoport tagjai az ősz folyamán tanulmányi kirándulást tettek a budapesti Mátyás-hegyi barlangban.

1972-ben a kutató csoport a 9-es sz. víznyelő kutatásával kb. 8600 munkaórával vettek részt.

Sashegyi László

- 35 -

JELENTÉS A VITUKI BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1972. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Csoportunk ez évben kutatómunkát két területen végzett:

– a Jósvafői Kutatóállomás körzetében, és Budapest környékén a Pilis és Budai-hegység területén.

Jósvafői tevékenységünk három barlangra és környezetére terjedt ki:

Vass Imre-barlang:

Az elmúlt vízfestési kísérletei bebizonyították, hogy a szlovákiai Milada-barlang és a Kistohonya-forrás (Vass Imre-barlang forrása) között hidrológiai összefüggés van. Mint ismeretes, a barlang jelenlegi végpontját vetődés és elvonzolódás következtében keletkezett igen nagy mennyiségű omladék zárja el. A mozgások nyoma a felszínen is látható, de az összetört zóna kiterjedése ennek alapján nem állapítható meg. Ezért eddig az omláson keresztül bontással kíséreltük meg az átjutást. A több év igen nehéz körülmények között végzett munkájával kibontott kb. 30 méteres járat nem vezetett eredményre.

1971-72. évben Lantos Miklós és Zimányi István geofizikusok az általuk kidolgozott geoelektromos módszerrel 8 szelvényt készítettek, részben a barlang ismert szakasza felett, részben a geológiai vizsgálatok alapján feltételezett folytatás irányában. A mérések kimutatták, hogy az omladékos zóna mintegy 70 m hosszan húzódik a Cyklopsok-csarnoka meghosszabbításában, a további szelvényekkel pedig kitűzték a feltételezett járatok nyomvonalát egészen a határig.

A végponton ezért beszüntettük a bontást, és a felszíni terepbejárások során két új munkahelyet létesítettünk. Ezek egyikén jól érzékelhető a huzat. Itt a bejutást az is valószínűvé teszi, hogy az ismert szakaszban több kürtőt és hasadékot tártunk fel, melyek néhány méterre megközelítik a felszínt, s ilyenek a még ismeretlen járatok esetében is előfordulhatnak.

- 36 -

Két kutatónk november 7-én jutott át először a Fekete-szifonon, s kb. 60 m hosszú járatot tárt fel. Az eredményhez hozzájárult az alacsony vízállás is. A feltárt szakasz a barlang alsó vízvezető rendszeréhez tartozik.

Kossuth-barlang

A barlang szifonjában az AMPHORA könnyűbúvár SC és csoportunk több áttörési kísérletet hajtott végre. Ezek során 50 méter hosszú vízalatti járatot tártunk fel.

Vízfestéssel kimutattuk a Kuriszláni-beszakadás és a Nagytohonya-forrás összefüggését. A jelzőanyag átfutási ideje rövid volt. A Kuriszláni-beszakadásban bontást munkát is végeztünk.

Nagyoldali-zsomboly

Ebben az évben is a Nagyoldali-zsomboly feltárására összpontosítottuk erőnket. Az augusztus 11–26. között lezajlott feltárás során kb. 100 m³ törmelékot termeltünk ki, az általunk készített benzinmotoros csörlő segítségével. A bontás közben előkerült csontleleteket vizsgálatra átadtuk az illetékes szakembernek. A zsomboly és környékének térképe elkészült. Geológiai

és klimatológiai méréseket is végeztünk. A tábor végeztével az idei eredményekről a jelentést leadtuk.

Az eddigi összes vizsgálatról később részletesen beszámolunk.

Budapest környékén a Ferenchegyen és a pilisi Vaskapu-völgyben végeztünk feltárást.

Ferenchegy

A Ferenchegyi- és Szemlőhegyi-barlangok közötti területen geofizikai méréssorozatot indítottunk, a feltételezett eddig még ismeretlen járatok felderítése, és a módszer elsajátítása céljából. A méréseket bontással ellenőriztük. A kísérletek befejezése után az eredményről beszámolunk.

A Természetvédelmi Hivatal felkérésére a Ferenchegyi-barlangot lezártuk.

- 37 -

Pilis

A Vaskapu-völgyben és a Pilis fennsíkján a terület felderítésére több terepbejárást tartottunk. A völgy sziklabordái egy nagyobb, és számos kisebb barlangot rejtenek. Némelyikben bontással is kísérleteztünk. Térképezésük és rendszerezésük jelenleg is folyik.

Ez évben is több külföldi tanulmányútról számolhatunk be. Hét kutatónk Olaszország vulkánjait kereste fel, ketten részt vettek a Nyugatnémet Barlangkutató Szövetség meghívására egy nemzetközi kutatótáboron.

Tagjaink nagyobb csoportja közös táborban végzett feltáró munkát a kolozsvári barlangkutatókkal a Bihar-hegység területén. Tapasztalataikról már beszámoltak.

Szokásos pénteki összejöveteleinken élménybeszámolókat, dia- és filmvetítéseket, valamint továbbképző előadásokat tartottunk.

Az érintett témákról – terjedelmük miatt is – az adatok feldolgozása, rendszerezése után külön-külön jelentésben számolunk be.

Kérdő Péter

BESZÁMOLÓ A BARADLA-ALSÓBARLANG SZIFONJAIRÓL

1972 októberében a Bp. Vörös Meteor „Nautilus” könnyűbúvár barlangkutató csoportja által folyamatosan kutatott Baradla-Alsóbarlangban végeztünk vendégként merüléseket. Ezek során nemcsak a Vörös Meteor kutatói által az elmúlt években leküzdött és lerobbantott szifonokon hatolhattunk át, hanem több új szifonon.

Az új feltárásokkal a barlang teljes hossza megközelíti a 400 m-t. Az Alsó barlang általunk átúszott első szifontól kezdve a követke-

- 38 -

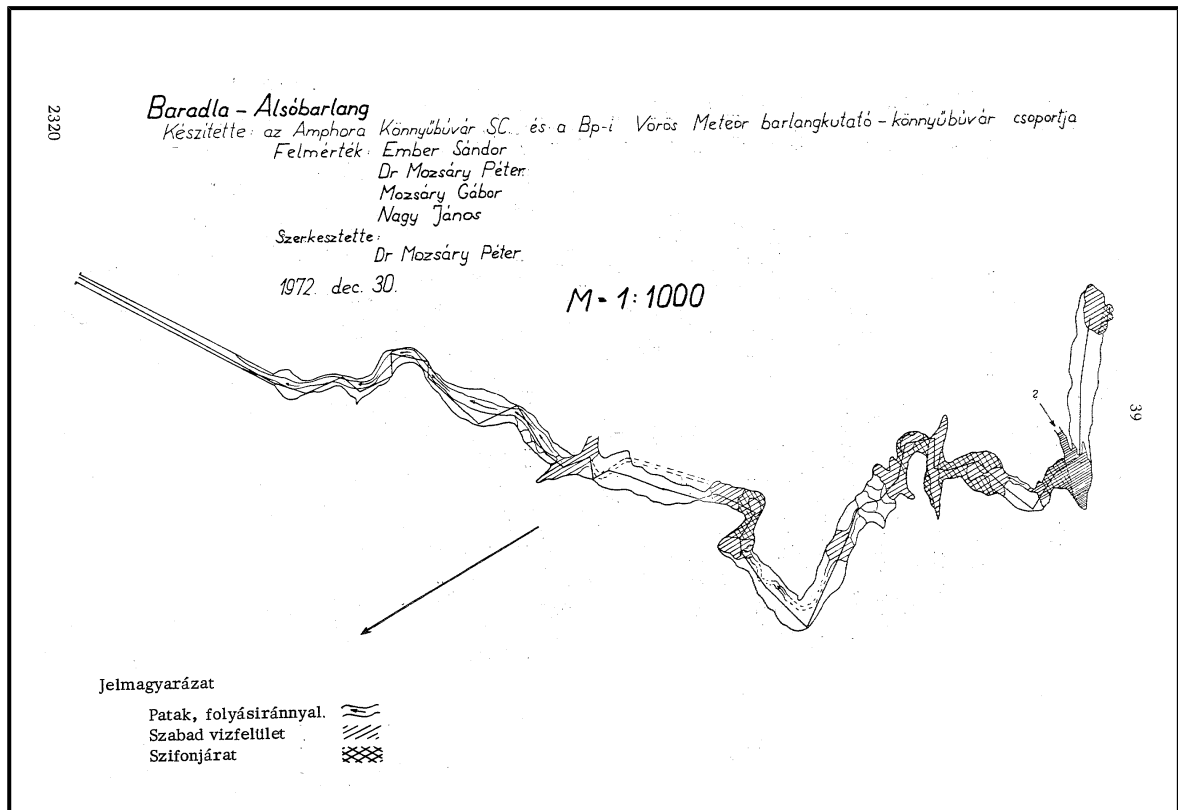
zőket tapasztaltuk:

Az első leszállás során mintegy 3 m -t víz alatt úszva kb. 2 m² szabad vízfelszínt találtunk. E kis teremből levegős járat nem vezet ki, az újabb szifon nyílás 2 m-es mélységben található. Ezen keresztül vízzel teljesen kitöltött terembe jutottunk, innen balra kanyarodva néhány méter után 7 m² vízfelszínű tóba értünk, melyből levegős járat vezet tovább. A tó felett jelenleg inaktív nyelő torkollik be, falai erősen korrodáltak, alján kavicsos törmelék található. A tóba kis vízhozamú patak folyik, amelyet felfelé követve 24 m után a járat éles szögben balra folytatódik, s 19 m után sekély tó következik. A járat e pontig tágas 2-3 m magas, itt azonban omlás szűkíti be a keresztmetszényt. Az omlásban igen szűk járatot találtunk, melyen át újabb terembe jutottunk: a 3. szifonhoz. E szifon az eddigiektől nagyobb felületű tóból, széles keresztmetszettel nyílik, 40 m-t átúszva 4 szifonon keresztül érünk ismét száraz terembe. A szifonok közti levegős járatok függőleges hasadékok. A mintegy 20 m hosszú terem szemközti végén újabb tó és újabb szifon következik. Ennek kb. 7 m-es vízalatti járata haránt irányú hasadékba vezet, mely teremmé szélesedik. Ide torkollik az általunk bejárt szakasz legnagyobb víznyelője. A nyelő kürtőjét kb. 15 m-es magasságig tudtuk bevilágítani, ahol a járat elkanyarodik. E függőleges szakaszt még nem jártuk be; a nyelő alatti vízszintes ágban néhány méter után a 8. szifonhoz értünk.

A 7. szifonban csekély áramlású vízben gyűrűsférgeket láttunk, melyek testük egy részével az agyagban, másik részükkel a vízben a talajra merőlegesen helyezkedtek el. E helyen igen nagy számban éltek; néhány elpusztult példányt a patak hordaléka közt már az előző szakaszban is találtunk.

Dr. Mozsáry Péter és Mozsáry Gábor

- 39 -

- 40 -

A VÖRÖS METEOR NAUTILUS KÖNNYŰBÚVÁR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1972. ÉVI JELENTÉSE

Csoportunk 1972-ben a téli-tavaszi edzéseken felkészülve kezdte éves munkáját. Több tatai gyakorló merülés után a Tapolcai-tavasbarlangban kutattunk több alkalommal is a továbbjutást. Munkánk igen eredményes volt. Sikerült a vízzel kitöltött járatokban több helyütt is továbbjutnunk és újabb oldal-járatokat felfedeznünk. Egyik újabban feltárt, vízzel kitöltött járat a Kórház-barlang irányába vezet.

Augusztusban a csoport egy része Jugoszláviában, az Adria mellett, könnyűbúvár gyakorlaton három hetet töltött a tengerparton, Splittől Korcsulán át Dubrovnikig.

Ősszel felkerestük a Bükkben az időszakosan működő Imó-forrást. Barlangja mintegy 60-70 méter hosszú, a végén szűkület zárja el a továbbjutást. Apcon egy régi kőbányát elöntő tóban merültünk. A tó mélysége 9-10 méter, hőmérséklete 8-10°C.

Jósvafőn, a Baradla-Alsóbarlangjában eredményesen folytattuk feltáró munkánkat. Miután az előző években három, addig áthatolhatatlan szifont küzdöttünk le, ez évben hónapokon át ismételtén folytatott rengeteg munkával eltávolítottuk az omladékot a már általunk előzőleg

átúszott 4. sz. szifon bejárata elől. 1972 őszétől vendégeinkként az Amphora Könnyűbúvár SC könnyűbúvárai jutottak tovább.

Az Alsóbarlang továbbkutatásának tervét egyeztettük Baross Gáborral, a Baradlabarlang igazgatójával.

1973-ban folytatni kívánjuk a Baradla Alsóbarlangjában és a Tapolcai-tavasbarlangban könnyűbúvár feltáró kutatásunkat.

Horváth Győző

- 41 -

JELENTÉS A BUDAPESTI VÖRÖS METEOR DIOGENÉSZ BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk az év folyamán több kutatótábort szervezett a Bükk hegységbe, egy-két napos munkatúrákat a Pilisbe. Felkerestük a Budai-hegység, a Pilis és a Gerecse barlangjait.

Bükki kutatótáborok

1971. XII. 31. – 1972. I. 2. Terepbejárások a délkeleti Bükkben. (Tapolca–Kékmező–Kisgyőr)

1972. IV. 1–8. Bontás a Szarvastetői-víznyelőbarlangban, a Szarvas-kúti-víznyelő megbontása. Az utóbbiban a bontást akadályozza a befolyó víz. A kőzet töredezett, omlásveszélyes. A víznyelőbarlangot kb. 10 m hosszan bontottuk ki, de már júniusban a patakfordulék 4 métert visszahódított.

1972. VII. 29. – VIII. 13. A tábor első hetében részt vettünk a Foton csoport kiskőhíti táborban. Gyakoroltuk a kötélkezelést, megismerkedtünk a barlangfotózás módszereivel. A második héten a Szarvastetői-víznyelőben bontottunk, tanulmányoztuk a barlang képződményeit, megfigyeltük a víz elfolyásait, bejártuk a Balla- valamint a Csúnya-völgy barlangjait.

1972. XI. 6–7. Bontás a Szarvastetői-barlangban. Két munkahelyünk reménytelennek bizonyult, a jövőben egy harmadik helyen fogunk dolgozni. A miskolci Barlangnapon négy fővel vettünk részt. A túraprogramok közül a Bükk-fennsíki kirándulást választottuk.

Pilisi munkatúrák

Hétféteken a pilisi Vaskapu-völgy üregeiben bontottunk.

A Pilis-barlang végpontján munkálkodtunk, de 1-2 m előrejutás után meggyőződünk ennek hiábavalóságáról, ugyanis a keskeny barlangszelvény 5-10 cm-re összeszűkül.

Megbontottuk a környék több üregét, így egy Szenthe István által már megbontott üreget is. Ezt találtuk a legreményteljesebbnek.

- 42 -

Meglepetésünkre máig is ismeretlen személyek utóbb kibontották. A hossza kb. 40 m.

Klímamérések a Mátyáshegyi-barlangban

Csoportunk továbbra is folytatja a barlang páratartalmának és talajhőmérsékletének a rendszeres regisztrálását.

Sziklamászás

Az Oszoly szikláin tartottunk mászási gyakorlatokat. Gyakorlatuk a kötélkezelést és a barlangban is használatos csomókat, megkötést.

Fejlesztettük technikai felkészültségünket, amit a függőleges barlangok bejárásánál tudunk majd hasznosítani.

A Barlangi Mentőszolgálat által rendezett középfokú elsősegélynyújtó tanfolyamon négy fővel vettünk részt.

Kékesi György

A VÖRÖS METEOR FOTON BARLANGKUTATÓK 1972. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Csoportunk 1972. évi munkaterülete a Pilisben és a Bükkben volt. Három alkalommal táboroztunk a Bükkben, ezalatt folytattuk a Kis-kőháti-zsomboly fotódokumentációjának készítését; feltárjuk és bontjuk a Balla-völgyi Varangy-barlangot, a Vörös Meteor Diogenész csoporttal közösen elkészítettük eddig feltárt járatainak térképét, egyúttal fotódokumentációját is.

A bakonyi Gaja-szurdokban általunk feltárt Rigó-barlang térképét januári táborunk alatt, fotódokumentációját pedig októberben készítettük el.

A Pilisben a Legény-barlang fotódokumentációján dolgoztunk.

1972-ben összesen 187 db színes diapozitívet és 150 db fekete-fehér felvételt készítettünk a felsorolt barlangokban.

Az 1973. évben a Pilisben a Leány-barlang, a Pilis-barlang, a Szoplaki Ördöglyuk, valamint a Kevély-nyergi-zsomboly fotódokumentációját

- 43 -

szeretnénk elkészíteni. Folytatni tervezzük a bükki Varangy-barlang feltárását, a pilisi Vaskapu-szurdokban pedig két kisebb üreg bontását.

Renko Péter

BESZÁMOLÓ A VÖRÖS METEOR TEKTONIK BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1972. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

15 fős csoportunk munkaterületei a csobánkai Hosszúhegy, valamint az Alsó-hegyi Bábavölgyi IV. víznyelő.

Ez évben is, mint tavaly, legjelentősebb vállalkozásunk a Bábavölgyi víznyelőhöz vezetett 2 hetes kutatótábor volt. A munkát az elmúlt évi felmérések alapján végeztük. Függetlenül a kővel kíséreltük meg átbontani az agyagos törmelékét. Ennek előfeltétele az eddig depónak használt rész kiemelése és egy szinttel feljebb szállítása volt. E munkálatok jelentős részét elvégeztük. Nehezítette a munkát, hogy a depó megcsúszása miatt a levegő cseréje nem volt biztosított. E barlang bejáratától kb. 50 m-re megbontottunk egy kisebb beszakadást is a tábor ideje alatt.

Ugyancsak a tábor idején végeztünk feltárást a Fenyves-zsombolyban és Csendes-völgyi víznyelőben. Részt vettünk a Szenthe István vezette őszi barlangkutató táborban és az azt követő hétvégi munkatúrákon, amelyeken az Almási- és Őz-zsombolyt, a Frank- és Nászút-barlangot kutattuk. Ezek mellett még több kisebb barlangban végeztünk feltárást.

Hosszúhegyi munkaterületünkön a Macska-lyuk közelében feltártunk egy kb. 40 m hosszú barlangot, amelynek a Dinó-rejteket nevet adtuk. Most végezzük a Hosszúhegy kataszterezési munkáit is.

Egész évben folyamatosan növeltük technikai felkészültségünket szakosztályunk hegymászóinak segítségével. Felszerelésünk bővítésére is volt lehe-

- 44 -

tőségünk, mászóköteleket, karabinereket, hordkereteket stb. vásároltunk. Nyári tanulmányutunk ez évben is az erdélyi Bihar-hegységbe vezetett. Számos barlangot kerestünk fel a kolozsvári barlangkutatók társaságában. Többek között: Zapoeda- a Bársza-gödri-, Fekete-, Eszkimó-, Stivea Lupi-barlang, Csodavár. Hazafelé utunkban Sonkolyoson felkerestük a Szelek-barlangját, valamint a Biró József-barlangot.

Csernavölgyi László

A VÖRÖS METEOR „VASS IMRE” BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1972. ÉVI JELENTÉSE

Budapesti munkahelyünkön, a Mátyáshegyi-barlangban az év folyamán rendszeresen térképeztük az eddig még fel nem mért szakaszokat és korrigáló méréseket végeztünk. A Meteor-ágban a továbbjutás érdekében bontási munkákat kezdtünk.

Aggteleken áprilisban egy hetes Baradla-kutatótábort szerveztünk a Vaskapu kerülőjárat-rendszerének térképezésére és további fix mérési pontok kiépítésére.

Augusztusban 17 napos kutatótábort szerveztünk Bódvaszilás és Szinpetri határában. Ennek során az alsóhegyi Dusa-hegy oldalában a dr. Dénes György által felfedezett Dusa-barlang feltárását folytattuk. A járatot kitöltő omladékból nagyobb méretű cseppkőoszlop töredékek kerültek elő, amelyek tágasabb barlangszelvényről tanúskodnak. A feltárt szakasról térkép-vázlatot készítettünk.

A Szinpetri határában lévő Csapás-tetői-barlang kutatása során dr. Dénes György őskori cserépedény-töredékre bukkant. Kezdeményezésére a barlangot csoportunk az elmúlt évben felmérte és most régész szakember irányításával ásatást végeztünk benne. Kitöltéséből késő bronzkori csonteszköz és

- 45 -

sok cserépedény-töredék került elő. A leletek tudományos feldolgozását Hellebrandt Magdolna, a miskolci Herman Ottó Múzeumnak az ásatást is vezető régésze végezte. Kutatótáborunk ideje alatt a Bódva-túlpárti Esztramos-hegy Rákóczi-barlangjának tavából karsztvízmintákat vettünk, valamint a barlangi tó vízszint-ingadozásának ellenőrzésére vízszint méréseket végeztünk.

Házi Zoltán